

«Мин тылым- мин киэн туттуум» 5 кылааска элективнай куурус программата

Төрөөбүт тыл- көлүөнэттэн көлөүнэбэ бэриллэр ханнык баҕарар норуот улуу нэһилиэстибэтэ, киһи-аймах сүдү культурнай сыаннастарыттан биирдэстэрэ. Төрөөбүт тыл- оҕоҕо тулалыыр эйгэтин кырабытык билэр- көрөр, чугас дьонун-сэргэтин кытта истинник бодорунар, иэйиитэ уһуктар, өйө- санаата сайдар, өбүгэтин үөрэбин утумнуур сүрүн эйгэтэ.

Ол иһин оҕону кыра сааһыттан оҕо тэрилтэтигэр, оскуолаҕа төрөөбүт тылынан иити-үөрэти сүрүн ирдэбил быһыытынан биллэн, ФГҮӨС ирдэбилинэн, атын үөрэх предметтэрин кытта бииргэ оҕо личность быһыытынан сайдыытын хаачыйыахтаах, ону сэргэ үөрэнээччигэ үөрэх дэгиттэр үөрүйэхтэрин ингэриэхтээх.

Бу куурус сүрүн сыалынан оҕо тылын саппааһын байытан, табыгастаахтык тылы талан туһанан, дьонго тийимтиэтик санаатын тирдэр, төрөөбүт тыла үөрэби-билиини кэбэҕэстик ылынар, билиитэ- көрүүтэ ордук сайдар, өйө- санаата туругураар эйгэтэ буоларын, төрөөбүт тыла үйэлэргэ чөл, ыраас, этигэн, ньымса буоларыгар тус оруоллаабын өйдүү киһини иитэн таһаарыы.

Ис хоһооно

1. Санарар санабыт култуурата

Дьарыкка кирири. Саха тыла- мин барҕа баайым. Санарар сана истиилэ. Кэпсэти истиилэ. Кэпсэти сирэ. Кэпсэтин сабалыыр, бүтэрэр үгэс. Тыл-омук тыына. Биллиилээх дьон тыл, саха тылын туһунан.

2. Тыл баайа.

Норуот тылынан уус-уран айымньыта. Остуоруйалар, олонхо. Олонхо тыла- өһө. Ойуулуур- дьуһуннүүр ньымалары туттан этии оноруу, ситимнээн кэпсээн айыы. Эргэрбит тыллар, кирири тыллар, тыл көнө, көспүт суолтата. Сүрүйааччылар бэргэн этиилэринэн бэйэ санаатын сүрүйүү

3. Тыл-өс эгэлгэтэ

Тыл-өс эгэлгэтин таба туттуу. Тыл лексическэй суолтата. Саха тылын быһаарылаах кылгас тылдыта. Синонимнар, омонимнар. Метафораны саха таабырыннарыгар, өс хоһоонноругар туттуу. Текст тутула. Темата, тэттик тема, текст сүрүн санаата. Текст сиһилиир ньымалара. Сурук сүрүйүү

4. Сахалы иһирэх тылынан санарыы

Дьону кытта бодоруһуу араас көрүнүн үөрэти. Кэпсэти, сүбэлэни, сөпсөнүү. Бодоруһууга сана уонна туттуу-хапты суолтата. Түмүк уроок.

Тематическай былаан

№	Тема	Үлэ көрүннэрэ	чаһа	
1	Кирири. Саха тыла- барҕа баайым	лекция	1	
2	Санарар сана истиилэ. Кэпсэти истиилэ	Кэпсэти истиилигэр соруудабынан үлэ	1	
3	Саха тылын-өһүн сирин төрүттэрэ. Кэпсэти сирэ	Соботохтуу уонна бөлөбүнэн үлэ	1	
4.	Кэпсэтин сабалыыр, бүтэрэр үгэс	Матырыйаал хомуйуу, ырытыы	1	
5.	Тыл- омук тыына. Сүрүйааччылар саха тылын туһунан	Матырыйаал хомуйуу, бэлиэтэни	1	

6.	Норуот фольклора	Соботохтуу уонна бөлөбүнэн үлэ	1	
7.	Остуоруйа дойдутугар	Бөлөбүнэн үлэ	1	
8.	Олонхо – саха эпоһа	Тиэкиһинэн үлэ	1	
9,10.	Олонхо тыла-өһө	Соботохтуу уонна бөлөбүнэн үлэ	2	
11.	Ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалар	Бөлөбүнэн үлэ	1	
12.	Ойуулуур-дьүһүннүүр ньымалар	Соботохтуу үлэ	1	
13,14.	Эргэрбит уонна кирири тыллар	Музейга сылдыһы.Бөлөбүнэн үлэ	2	
15	Тыл көһө уонна көспүт суолтата	Соботохтуу,бөлөбүнэн үлэ	1	
16	Санарар санаҕа туттуу		1	
17	Суруйааччылар бэргэн этиилэрэ	Матырыйаал хомуйуу	1	
18	Практической үлэ	Айар үлэ	1	
19	Тыл-өс эгэлгэтин таба туттуу	Соботохтуу,бөлөбүнэн үлэ	1	
20	Тыл лексическэй суолтата	Тыл “паспорын”оноруу	1	
21.	Синонимнар,омонимнар,антонимнар	Санарар санабытын кэтээн көрүү	1	
22	Саха таабырыннарыгар,өс хоһоонноругар метафораны туттуу	Бэйэ таабырынын толкуйдаһын	1	
23	Тиэкис тутула,тиэмэтэ	Тиэкистэринэн үлэ	1	
24	Тэттик тиэмэ ,тиэкис сурун санаата	Соботохтуу,бөлөбүнэн үлэ	1	
25	Сэһэргээһин,ойуулаһын	Хартыынанан тэттик тиэкис суруйуу	1	
26	Толкуйдаһын тиэкис	Бэриллибит тезискэ толкуйдаһыннаах тиэкис суруйуу	1	
27	Сурук.	“Хайдах суруйуохха?” сурук суруйары бэлиэтэһии	1	
28	Доһоргор сурукта суруй	Айар үлэ	1	
29	Дьону кытта бодоруһу араас көрүнэ.	Лекция-урдук	1	
30	Кэпсэтии,субэлэһии,сөпсөһүү	Остуоруйа геройдарын үтүктэн көрдөрүү	1	
31	Саһа уонна туттуу-хаптыы суолтата	Практической үлэ. Диалокка туттан-хаптан көрдөрүү	1	
32	Телефонунан кэпсэтии,интернетинан суруйсуу сүрүн быраабылалара	Бөлөбүнэн үлэ. Практической үлэ.	1	
33	“Аптаах саһам тыла”бырайыагы көмүскээһин	Бырайыагы көмүскээһин	1	
34	Кууруһу тумуктээһин	Тумугу таһаарыы	1	